

דמויות

מיכאל רכבי - סופר שהלך לעולמו

מאת ד"ר אוריאל אופק

"משפחתנו הגדולה חייתה חיי זוחק. לבושנו היה דל ומזונותינו מועטים. ממש קשה לי להאמין היום עד כמה היתה הדחקות בביתנו. כל הימים רציתי למצוא עבודה, כדי שאוכל לעזור להורי; אך הם, למרות דלותם, לא הסכימו לכך. הם החליטו בעקשנות, שעלי להכשיר את עצמי להיות מורה בישראל".

קטע אוטוביוגרפי נוגע ללב זה נדפס ב"דבר לילדים" כשנה לפני פטירת מחברו. דומה, כי אותן שנות דחקות שידע בנעוריו ליוו את מיכאל רכבי כל ימיו; שכן ילדי עוני ומלחמת-הקיום באו לביטוי ברבים מסיפוריו.

מיכאל רכבי נולד בפינסק (רוסיה הלבנה) בכסלו תרע"א (דצמבר 1910) לאביו המורה. שנים רבות לימד האב בבית-ספר יהודי בעיירה קטנה על גבול רוסיה-פולין, עד שהחליט כי עליו להיות פועל בארץ-ישראל. אז נטש האב את ההוראה, למד את מלאכת הנגרות, ובשנת 1925 עלה עם משפחתו לארץ ובנה במו ידיו את צריף-מגוריו על חולות תל-אביב.

לאחר סיום לימודיו התיכוניים עלה מיכאל רכבי לירושלים ללמוד בבית-המדרש למורים בבית-הכרם. על אותן שנות דחקות סיפר בזכרונותיו:

"הייתי חסר-פרוטה ולא ידעתי איפה אגור. במקרה נזדמן לי מקום-מגורים בשכונת מוסררה, אצל שני אחים טייחים בני עיירתנו, שהיו תלמידי אבי בגולה. הם התירו לי לגור אתם, ללא תשלום שכר-דירה. בחדרם הגדול גר עוד בחור, פועל דפוס, שהיה גם בעל תפקיד חשאי ב'הגנה'". אז קשר מיכאל רכבי גם את קשריו שלו עם ה'הגנה', עלה בסולם הפיקוד ומאוחר יותר שימש צריף משפחתו את המפקדה האזורית.

למעלה משלושים שנה היה מיכאל רכבי מורה, מנהל ומפקח: הוא לימד בבית-

הספר העממי בהרצליה, ניהל את בית-הספר "אויסקין" בכפר-סבא ואת בית-הספר "לדוגמה" בתל-אביב. משנת 1960 ועד צאתו לגימלאות היה מפקח אזורי על בתי-ספר ואחר כך מפקח המחוז במחוז המרכז.

כל אותן שנים עסק גם בכתיבה, בתרגום ובעריכה. הוא פירסם עשרות סיפורים קצרים בעיתוני הילדים והנוער, רובם ככולם בעלי רקע אוטוביוגרפי או תיאורים וחוויית מהווי בית-הספר. כן הוציא למעלה מעשרים ספרוני מעשיות, רובם ככולם עיבודים ותרגומים מרוסית: "מלת קסמים", "ידי זהב", "מרבד התכלת", "הספינה המעופפת", "מעשה טוב", "מחפשים את השמש" ועוד הרבה. יחד עם רעייתו, המחנכת בתיה רכבי, הוציא מקראות, קבצים לחג וספרי לימוד. ביניהם "יום העצמאות", "שערי ישראל", "ניצנים" ועוד.

אבל מקום-הכבוד העיקרי בספרות-הילדים שמור למיכאל רכבי בזכות שני סיפוריו הגדולים "השלושים מכפר עליה" (הוצאת ניומן, 1953) ו"השלושים מחיל אל חיל" (ניומן, 1956). ספרי הרפתקה מרנינים אלה, שרקע אותנטי ועלילה בדיונית משמשים בהם בערבוביה, מעוגנים בשנות ההעפלה והמאבק, שבהן לימד הסופר במושבה הרצליה ובו-בזמן עסק גם בפעילות מחתרתית. אנו קוראים בשני הספרים את קורותיהם של שלושים תלמידי כיתה ח' במושבה הקטנה שבשרון, המוצאים עצמם פתאום נתונים במאבק נגד ממשלת המנדט: הם מסייעים בהעלאת מעפילים לחוף, מערימים על הבריטים, יוצאים לאימונים, שותפים בגילוי של מחבוא נשק; אחר-כך הם יוצאים לעבוד בקיבוץ שנעזב מתושביו ולבסוף משתתפים בבניית מועדון-נוער. כל אלה כתובים בסגנון רענן, נמלץ פה ושם, אך רצוף תיאורי הווי נאים, הרוויים חיבה עזה לארץ ולילדיה.

"כיום אני גר בדירה בצפון תל-אביב", כך סיים רכבי את סיפורו האוטוביוגרפי האחרון, "אך בלבי מקננים עדיין הגעגועים אל צריפנו הישן, המזכיר לי את ימי-הילדות הרחוקים והיפים".

ימי ילדות אלה הונצחו על-ידו בחן, בחיבה ובכשרון.

בניסן תשל"ז (אפריל 1977) מת הסופר והמחנך הוותיק.